

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА ПЕРЕКЛАДАЧІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

УДК 378.14(410):81'25

О. В. Сергєєва

Професійна підготовка майбутніх фахівців є складним і багатогранним процесом. Його успішність та ефективність залежать від органічного поєднання загальних і вузько професійних аспектів навчального процесу.

Майбутній перекладач розуміє необхідність увесь час займатися самоосвітою, отримувати нові знання, формувати вміння та навички, знаходити інформацію за допомогою різних джерел, самовдосконалюватися. Але будь-яке навчання як самостійне, так і стаціонарне аудиторне, буде відбуватися успішно, якщо практична підготовка спеціалістів відповідатиме професійним та освітнім стандартам певного фаху чи спеціальності. Так, у процесі підготовки майбутніх перекладачів велика увага приділяється практичній діяльності, яка відповідає загальним педагогічним принципам і завданням вищої професійної освіти.

Відомі вітчизняні та зарубіжні науковці Н. Абашкіна, А. Алексюк, І. Задорожна, Ю. Кіщенко, М. Лещенко, О. Локшина, Є. Москаленко, О. Овчарук, О. Плахотник, Л. Пуховська, О. Рибак, Г. Степенко, І. Тараненко й інші досліджували загально педагогічний досвід зарубіжної професійної освіти. У другій половині ХХ століття особливості вищої професійної освіти Великої Британії досліджувалися Г. Агаповою, Г. Андрєєвою, Н. Бідюк, Н. Воскресенською, Є. Лисовою, Т. Мойсеєнко, М. Соколовим та іншими. Зокрема зміст навчання майбутніх перекладачів у Великій Британії став предметом досліджень таких українських і зарубіжних учених: М. Алексєєва, П. Беха, Л. Венуті, Ю. Еткінда, В. Карабана, В. Комісарова, І. Корунця, Ю. Левіна, Ю. Покальчука, В. Радчука, В. Россельса, П. Торопа, А. Федорова, М. Фрідберга, О. Чередниченка, Г. Чернова, В. Шора та інших.

Усі зазначені вище науковці досліджували загальні теоретичні й організаційні положення підготовки майбутніх перекладачів. Уважного

ставлення дослідників останнім часом вимагає питання практичної спрямованості професійної підготовки і конкурентоспроможності фахівців з перекладу на ринку праці Великої Британії. Не були об'єктом спеціального вивчення особливості вузькогалузевої професійної підготовки майбутніх перекладачів.

У пропонованій статті ми поставили за мету дослідити практичну частину підготовки перекладачів в університетах Великої Британії та їхнє працевлаштування після закінчення вищого навчального закладу. Завданням статті є вивчення методів практичного навчання перекладачів.

Загально відомо, що у наш час близько 215 вищих навчальних закладів готують перекладачів в Європі. У Великій Британії таких закладів 33, хоча до недавнього часу їх було лише п'ять. Дев'ятнадцять із сучасних університетів готують усних перекладачів (interpreters), решта – письмових (translators). Зокрема, програми підготовки усних перекладачів існують у Батському університеті, Единбурзькому університеті Геріота Вотта, Лідському університеті, у Лондонському столичному університеті, Міддлсекському університеті (м. Лондон), Манчестерському університеті, Ньюкаслському університеті, Солфордському університеті тощо. Програми підготовки письмових перекладачів існують у таких університетах: Шеффілдському, Суррейському, Брістольському, Суонсійському, Ворвікському, Вестмінстерському Лондонському, Естонському, Бірмінгемському, Батському тощо [7, с. 7–8].

Практична складова програм підготовки майбутніх перекладачів в університетах Великої Британії містить такий елемент, як проходження активної і пасивної виробничої практики. Остання є завершальним етапом формування фахівця, під час якого відбувається закріплення теоретичних знань та практичних умінь і формуються навички професійної діяльності.

Оскільки пасивна практика передбачається навчальним планом як обов'язковий модуль початкових семестрів навчання (I та II), то очікується, що студенти будуть знайомитися з практичним застосуванням іноземної мови,

географією, мистецтвом і культурою країн, мови яких вивчаються. Основними видами такої пасивної практики є закордонні подорожі, обмін студентами, які організуються та підтримуються навчальними закладами, що готують перекладачів. Формування мовної компетенції є основною метою пасивної практики студентів на початковому етапі професійної підготовки.

Активна практика полягає в участі у волонтерських програмах в якості перекладачів, а також короткотривала робота перекладачами у державних установах, інституціях ООН та Європейського Союзу. Така практика спрямована на формування професійної компетенції у галузі письмового й усного перекладу. Перекладачі набувають практичних навичок професійної діяльності у формальному середовищі у перекладацьких компаніях, службах, відділах тощо. Однією з організацій, що надає можливості для проходження активної практики студентами, які готуються стати перекладачами у галузі медицини, є організація Червоного Хреста. Асоціація перекладачів у галузі юриспруденції піклується про організацію і проходження активної практики студентами, які готуються працювати у цій галузі [13].

Як констатують науковці Д. Кіралі та А. Пім [9; 10], останнім часом університети дуже зацікавлені в організації практики студентів-майбутніх перекладачів. Така практика надає можливість оперативно оновлювати навчальний процес відповідно до вимог сучасності.

За словами британського вченого Дж. Річардза [11, с. 151–167], професора перекладу університету міста Бат, практика є природнім методом визначення мотиваційних, професійних і життєвих пріоритетів студентів. Коли студенти потрапляють у нове середовище, наближене до реального, вони його досліджують та вивчають. Отже, підсвідомо формуються вміння і навички професійної діяльності. Постійні зміни на робочих місцях відіграють лише позитивну мотиваційну роль.

Активно впроваджується метод поділу практикантів на малі групи для проходження активної практики (університети Астон, Бат, Бірмінгем, Брістоль, Лондон) [15]. Такий підхід надає можливість формувати вміння та навички

роботи в колективі, колегіального прийняття рішень, відповідальності за результати діяльності групи. Хоча такий метод не знаходить підтримки у британських студентів, він приносить позитивні результати у формуванні професійної відповідальності, навчає захищати свою позицію, сприймати і здійснювати критику, керувати колегами та підпорядковуватися іншим [10, с. 129]. Професійна підготовка перекладачів відбувається краще, якщо студенти навчаються під час взаємодії з колегами, іншими членами суспільства, іншими професіоналами [14, с. 59]. Майбутні перекладачі набагато комфортніше себе відчують, працюючи з “рівними” собі, ніж з викладачем.

Дуже важливим аспектом практики є спонукання студентів зосереджувати увагу на різних етапах перекладу тексту. Фактично, для цього розроблено два методи практичного навчання: метод орієнтації на процес і метод орієнтації на продукт. Кожний метод відповідає певним стратегіям навчання перекладу та надає можливість усвідомити різні аспекти процесу здійснення і презентації перекладу.

Перед проходженням практики студентів опитують, на яких аспектах перекладу вони хотіли б сконцентрувати навчання. Більшість з опитуваних зазначає, що хотіли б краще вивчити професійні техніки перекладу, оскільки такі знання підвищують їхню конкурентоспроможність на ринку праці. Такі потреби зумовлюють актуальність практики як складової навчального плану підготовки перекладачів та використання різноманітних технологій для її організації і проведення.

Технологічний підхід до організації практики є важливим, оскільки багато з них мають прикладний характер. Більшість студентів висловлюють бажання навчитися тому, як використовувати нові перекладацькі технології на практиці, і завданням керівника практики є показати, як ці технології діють у реальних умовах. Такий підхід вимагає активного впровадження міжпредметних зв'язків, оскільки переклад є соціальним явищем та не існує окремо від інших видів діяльності людини.

Реалізація таких зв'язків є безпосереднім обов'язком керівника практики під час підготовки студентів. Чітке розуміння механізмів реалізації міжпредметності у перекладі є ознакою успішності професійної підготовки практикантів. Під час проходження практики студенти змушені працювати ізольовано від керівників, які могли б надати допомогу у вирішенні етичних ситуацій, конфліктів і сформуванню відповідної компетенції. Відсутність добре підготовленої й організованої практики, зважаючи на складність та багатогранність діяльності перекладачів, є явищем ризикованим для професійної освіти у цій галузі. Виходом з цієї ситуації педагоги вважають збільшення обсягів навчальних дисциплін, що допомагають формувати вміння та навички з критичного мислення, рефлексивного аналізу, які необхідні для успішної професійної діяльності і, зокрема, для ефективного пошуку рішень у складних етичних ситуаціях [8, с. 25–31; 12, с. 35–39]. Механізмом досягнення таких результатів є поєднання формального курсу з морального й етичного мислення, як частини навчальної програми, і програм практичного навчання.

Під час реалізації організаційно-діяльнісних підходів до професійної підготовки, що мають на меті формування моральних цінностей, студент виконує певний алгоритм навчальних дій, який полягає у таких завданнях:

- матеріал відбирається з урахуванням його ціннісного змісту;
- цілі та завдання визначаються для орієнтації підготовки на інтеграцію освітнього та ціннісного компонентів;
- устанавлюється формат аудиторних і самостійних занять та завдань;
- відбираються конкретні перекладацькі засоби, прийоми і види діяльності;
- аналізуються потреби студентів.

Оцінюється ефективність тактики на основі моніторингу й оцінки сформованості моральних цінностей. Оцінка результативності виражається у досягненні визначених цілей. Перекладацька складова навчання базується на системі відбору, розмежування та збалансованості мовного матеріалу, підборі

текстового матеріалу, визначення можливого рівня інтегрованості у соціокультурне середовище.

Організація перекладацької практики пов'язана з вирішенням комплексу складних завдань з формування вмінь студентів працювати з культурними джерелами і вирішення проблем етичних конфліктів. Викладач здійснює розвиток розуміння, вільного оперування навчальним матеріалом.

Отже, організація та проведення перекладацької практики є невід'ємною частиною програми підготовки майбутніх фахівців. Саме практика є реалізацією теоретичних знань в умовах реального професійного середовища і виступає як мотиваційний чинник у навчанні студентів. Також важливим аспектом під час практики є впровадження різних методів практичного навчання. З іншого боку, практика є перевіркою компетентності викладача та його вмінь навчати студентів, тому ретельна підготовка, величезна пояснювальна, консультаційна й оціночна діяльність викладача-керівника практики є ознакою високої кваліфікації його майбутніх випускників.

І на останок необхідно зауважити, що британська практика підготовки перекладачів приваблює тим, що навчальний заклад гарантує своїм випускникам працевлаштування після закінчення навчання. Одним із важливих положень Болонського процесу є орієнтація вищих навчальних закладів на кінцевий результат: знання та вміння випускників повинні бути застосовані і практично використані на користь всієї Європи.

Список використаної літератури

1. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз / [Абашкіна Н. В., Авксентьева О. І., Антонюк Р. І. та ін.] ; АПН України; Інститут педагогіки і психології професійної освіти]. – [2-ге вид.] – К. : Вибір, 2002. – 322 с.

2. Бідюк, Н. М. Підготовка майбутніх інженерів в університетах Великої Британії : монографія / Н. М. Бідюк ; за ред. Н. Г. Ничкало. – Хмельницький : ХДУ, 2004. – 306 с.

3. Константинова, Н. А. Подготовка переводчиков в сфере профессиональной коммуникации – важный элемент интеграции национальных систем образования /

Н. А. Константинова, И. Д. Михеев // Современные проблемы науки и образования. – 2006. – № 4. – С. 46–47.

4. Черноватий, Л. Навчально-методичний комплекс для підготовки перекладачів з англійської мови серія dictumfactum / Л. Черноватий // Наукові записки. Серія : філологічні науки. – Харків : Вид-во Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – Вип. 89 (1). – С. 23–45.

5. Бушманова, Н. І. Переклад як оновлена частина програми гуманітаризації вищої школи [Електронний ресурс] / Наталія Ігорівна Бушманова. – Режим доступу : http://refs.co.ua/64601-Perevod_kak_obnovlennaya_chast_programmy_gumanitarizacii_vyssheiy_shkoly.html.

6. Подготовка и работа профессиональных переводчиков в Англии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.langinfo.ru/index.php?sect_id=862.

7. Brennan, J. The employment of UK graduates: comparisons with Europe and Japan / John Brennan, Brenda Johnston, Brenda Little, Tarla Shah and Alan Woodley. – London : The Open University Centre for Higher Education Research and Information, 2010. – 45 p.

8. Ekvan, J. A revised and extended version of the “Threshold Level” / J. Van Ek, J. Tim. – Strasbourg : Council for Cultural Cooperation, Council of Europe Press, 1993. – 252 p.

9. Koller, W. Managing in Translation Education / W. Koller. – Heidelberg : Quelle & Meyer, 1979. – 286 p.

10. Reiss, K. Text Types, Translation Types and Translation Assessment / K. Reiss // Chesterman A. (ed.). Readings in Translation Theory. – Helsinki : Oy Finn Lectura Ab, 1989. – 110 p.

11. Sherr, L. A. Total Quality Management in Higher Education [Електронний ресурс] / L. Sherr, G. Lozier. – Режим доступу : <http://www.umr.edu/~assess/tqm/tqmhed.html>.

12. The UK Vocational Education and Training System [Електронний ресурс] // Professional Education and Competences. – Brazil, 2002. – Режим доступу : <http://www.educompetence.edu>.

13. Ulrich, M. Real-World Criteria in Translation Pedagogy / M. Ulrich // Teaching Translation and Interpreting 3 / eds. Dollerup C. and Appel V. – Amsterdam and Philadelphia : Benjamins, 1996. – Vol. 16. – P. 251–259.

14. Режим доступу : http://www.answerbag.com/q_view/1917617.

15. Режим доступу : <http://www.cba.uri.edu>.

Рецензент: кандидат філологічних наук, доцент Крамар В. Б.